

Tıpta Sürekli Eğitimin Yeri

Prof. Dr. Nusret FİŞEK

Tıp eğitimi, öğrencinin tıp fakültesine girdiği gün başlar ve hekimin meslek çalışmasının bitimine kadar sürer. Beaton bu gereksinmeyi vurgulamak için "Tıp eğitimi 4 yıl değil, 40 yıldır" sloganını ortaya atmıştır. Tıp fakültesine giren her öğrenci bunu böyle bilmeli ve kendisini yaşam boyu öğrenime hazırlamalıdır.

Son on yıllara gelinceye kadar, tıp eğitimi dediğimiz zaman anladığımız tıp fakültelerinde öğrenci eğitimi (mezuniyet öncesi tıp eğitimi, Under-graduate medical education) ve tıp dallarında ileri eğitim (mezuniyet sonrası eğitim, Post-graduate education) süreçleri idi. Mezuniyet sonrası eğitim, mezuniyet öncesi eğitim gibi örgün eğitimidir. Ancak ülkemizdeki tıpta uzmanlık çalışmaları örgün eğitimden çok işbaşında eğitim (on-the-job training) uygulamasıdır. Uzmanlık eğitiminin mezuniyet sonrası eğitim sayılması için söz konusu uzmanlık dalında klinik ve temel tıp bilimlerini kapsayan teorik ve pratik eğitim programının sistemli olarak işlememesi gerekir. İşbaşında eğitilerek yetişen asistanların temel tıp ve klinik bilimlerinde bilgilerini arttırmaları kendilerinin isteğine veya şeflerinin ilgisine bağlıdır. Gündüleyici tek önlem uzmanlık sınavı verme zorunludur.

Son on yıllarda tıpta eğitimin üçüncü bir aşaması; sürekli eğitim (Continuing education) önem kazanmağa başlamıştır. Geçmişte serbest olarak veya bir kamu kuruluşunda çalışan hekimlerin unuttukları konuları yeniden öğrenmeleri ve tıptaki yeni gelişmeleri öğrenmeleri tümü ile kendi isteklerine bağlı bir olaydı. Günümüzde sürekli eğitim gelişmiş ülkelerin pek çoğunda bir kamu kuruluşunda veya serbest olarak mesleklerini uygulayan hekimlerin görgü ve bilgilerini sürekli planlı ve bir amaca yönelik olarak arttırmaları için kendilerini eğitmeleri ve eğitilmeleri için yürütülen zorunlu bir süreç, bir yükümlülük olmuştur. Sürekli eğitim, mezuniyet sonrası eğitimden de farklıdır. Mezuniyet sonrası eğitim bir uzmanlık belgesi ve akademik bir derece almayı amaçlayan örgün bir eğitimidir. Sürekli eğitim ise, yaygın yetişkin eğitimidir.

Sürekli eğitimi sadece hekimlere tıpta yeni gelişmeleri duyurmak için yürütülen bir program olarak düşünmek doğru değildir. Toplumda daha iyi sağlık hizmeti vermek için sağlık sorunlarını ve meslek uygulamasında yapılan hataları sürekli olarak inceleyerek bunlara çözüm bulmak ve

hataları düzelterek daha sağlıklı bir toplum yaratmak için çaba harcama, sürekli eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası ve temel amacıdır.

Sürekli eğitim ile hizmet öncesi eğitim ve hizmet-içi eğitim (In-service training) uygulamaları da karıştırılmamalıdır.

Hizmet öncesi eğitim bir kurumda göreve başlamadan önce, personele o görevin özelliğine göre gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak için yapılan eğitimidir. Hizmet-içi eğitim ise, kurumlarda verimliliği arttırmak için o kurumda çalışanların bilgi ve beceri eksikliklerini tamamlamak için düzenlenen programlı eğitim etkinlikleridir.

Mesleklerini uygulayan hekimlerin eğitimlerini sürdürmelerini zorunlu kılan ve belli bir programa bağlayan ilk ülke, Sovyetler Birliği'dir. Sovyetler Birliği'nde hekimlerin eğitiminin otuzlu yıllarda programlaştırılmasına karşın bu uygulamaların batı ülkelerinde başlatılması altmışlı yıllara kadar gecikmiştir. Dünya Sağlık Teşkilatı konu ile yetmişli yıllarda ilgilenmeye başlamış ve üye ülkelere tavsiyelerde bulunmak üzere 1973 yılında bir rapor yayınlamıştır. (1) Ülkemizde bu konunun, ilk kez 1976 yılında, Türkiye Tıp Akademisi'nin 24'üncü Ulusal Kongresi'nde sözü edilmiştir (2)

Ülkemizde kapsamlı bir sürekli eğitim programı henüz başlatılmamıştır. Bununla beraber tıp uzmanlık derneklerinin yaptıkları kongreler ve toplantılar, tıp dergileri ve kitapları, düzenlenen bazı kurslar ile hekimlere bilgilerini yenilemeleri için sınırlı bir olanak sağlanılmaktadır. Bu yıl kabul edilen Sağlık Hizmetleri Temel Yasası ile de tüm sağlık personeline hizmet içi eğitim zorunlu kılınmıştır. Bu yasada zorunlu kılınan hizmet içi eğitimidir. Yasa Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde tartışılırken, TTB Temsilcisi terim yanlısına değinmiş ve "sürekli eğitim" olarak düzeltilmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Bir Milletvekili, serbest çalışan hekimlerin de hizmet yaptığı ve bu nedenle değişikliğe gerek görülmediğini savunmuştur. Toplantıda bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Kalemlî de TTB'nin görüşünü desteklemediği için, yasa hizmet içi eğitim zorunluluğu biçiminde çıkmıştır. Konu bir dava konusu olursa hukukçular serbest hekimlerin yasanın bu hükmü kapsamı içinde olmadığını savunabilir. Çıkan yasanın sürekli eğitimi zorunlu kılan 3 (h) maddesi antidemokratik bir hüküm taşımaktadır. Bu hükme göre, eğitim programlarında başarılı olmayan hekimlere Sağlık Bakanlığı geçici veya daimi olarak meslekten uzaklaştırma cezası verebilecektir. Bu maddede, bazı hekimlerin haksız bir uygulamaya uğramalarını önleyecek bir hükümde vardır. Bakanlık hekime ceza vermeden önce, Türk Tabipleri Birliği'nin görüşünü almak zorundadır.

Ülkemizde sürekli eğitimin kurumlaşmağa başladığı bu günlerde, diğer ülkelerdeki uygulamaları incelemek ve bize en uygun olan modeli savunmak zorundayız. Model Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü bir hizmet içi eğitim programı olabilir.

Sovyetler Birliği'nde sürekli eğitim "Tıp İleri Eğitim Enstitü"leri tarafından yürütülür. Kırsal bölgede çalışan hekim-

ler 3 yılda bir, kentlerde çalışanlar 5 yılda bir, eğitim merkezlerinde belirli bir süre çalıştırılırlar ve bu sürede hazırlanan eğitim programına katılırlar. Enstitüler, özellikle hastane uzmanlarının eğitimi için hastanelere öğretim üyeleri gönderirler. Bu eğiticiler bir süre hastane uzmanları ile beraber çalışarak onları iş-başında eğitirler. Sovyetler Birliği'nde poliklinikler köy ve mahallelere yayılmıştır. Her poliklinikte iki iç hastalıkları, iki çocuk, iki kadın-doğum, bir dış-ağız hastalıkları uzmanı vardır. Bunlar sürekli eğitim için her yıl bölgelerinin hastanesinde kısa süreler ile çalışır ve bilimsel toplantılara katılır. Eğitim Enstitüleri hekimlere sürekli olarak yeni yayınlardan onları ilgilendirenleri derleyen bültenler gönderir. Yabancı dilde yazılan kitap ve makaleleri de rusçaya çevirip yayınlarlar. Bu model Sovyetler Birliği'nde aksamadan uygulanabilir. Çünkü hekimlerin hepsi kamu görevlisidir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise, sistem-Amerikan Tabipleri Birliği gibi-hekim kuruluşları ile eyaletler (state) tarafından yürütülür. Hekim kuruluşları eğitimi planlar ve hastaneler ile işbirliği yaparak eğitimi sürdürür. Eyalet sağlık daireleri sürekli eğitim standartlarının saptanmasında planlama ve değerlendirilmesinde hekim kuruluşları ile işbirliği yapar. Bu sistemde hekim kendisini ilgilenden konu ve uygulamaları seçme ve kendisi için uygun zamanı seçme özgürlüğüne sahiptir. Katıldığı uygulamalardan kazandığı puanlar, öngörülen sayıyı tutuyorsa hekimlik yapmayı sürdürür. Yeter puan taplayamayan hekim, noksanını tamamlamaya kadar, eyalet sağlık idaresi tarafından hekimlik yapmaktan alıkonur (3).

Ülkemizde sürekli eğitim, yasal bir zorunluk ve tıp meslek ahlakı bakımından savsaklanamaz bir görevimizdir. Ne Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, bir devletçi model ve ne de Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi disiplin ve kurumlar arası ahenkli çalışma isteyen bir model, ülkemizde aynen uygulanamaz. Kendi koşullarımıza uyan modeli bizim bulmamız gerekir.

Bu hizmetin hekimlerimiz için en iyi ve halkımız için en verimli bir şekilde yapılması için birleşelim ve başaralım.

KAYNAKLAR

- 1— , *Continuing education for Physicians WHO Technical Report Series No 534 Geneva, 1973*
- 2— Fişek, N.H. *Hekimlikte Sürekli Eğitim -T.T. AK. Mec. 10 (4), 9-27, 1976*
- 3— *Toplum ve Hekim Dergisi'nin gelecek sayısında Dr. E. Akalın tarafından hazırlanan "ABD'de Hekimlerin sürekli Eğitimi" konusunda ayrıntılı bir yazı yayınlanacaktır.*